

SVÁTOST KŘESŤANŮ

O Velikonocích slaví křesťané zmrtvýchvstání Ježíše Krista.

Přibližně před 1980 lety byl tento rodák z Nazareta popraven na kříži – stojí psáno v Novém zákoně. Po smrti měl být zahalen do lněné tkaniny, dnes proslulé jako Turínské plátno. Měly se na něm obtisknout rysy tváře Ježíše. Touto teorií se podnes zabývá mnoho vědců.

O pravosti takzvaného „Turínského plátna“ se lidstvo dohaduje dlouhá léta.

Jeden z vědců právě přichází se zjištěním, že na látce je skutečně obtisknuta tvář Ježíše. Jak se na ní ale ocitla?

HISTORICKY

PRVNÍ FOTOGRAFIE?

ORIGINÁL

Na plátně samotném je silueta tváře rozpoznatelná pouze velmi matně

FOTOGRAFIE

Až na negativu lze zřetelněji rozeznat zobrazení lidského těla

REPRODUKCE

Věda i církve jsou na vážkách:

Vzhlíží z plátna skutečně Ježíš?

Svět zázraků 57 4/13

NÁMĚT PRO LEGENDY

Animace znázorňuje, jak mohlo být Kristovo tělo do plátna zabaleno. Kus látky o rozměrech 4,36 x 1,10 metrů obsahuje bez pochyb skvrny od krve a krevního séra. Obrisy těla a rysy tváře jednoznačně nebyly dodatečně domalovány barvou. Je zde ale skutečně zobrazeno tělo Kristovo?

RUCE

Při ukřižování podle římského zvyku jsou dlaně proraženy hřeby. Přitom se palec ohne dovnitř. Přesně tento efekt je k vidění na Turínském plátně.

Odběr vzorků

z let 1973 a 1988

Otočeno o 180°

POLOHA TĚLA

Podle židovského zvyku bylo tělo podélně zahaleno plátnem. Stopy krve na látce jednoznačně svědčí o ukřižování: Rány na hlavě po trnové koruně, rána kopím na hrudi, rány na nohou po hřebech.

Stopy krve (na nohách a nožních kloubech)

Stopy krve (na kolenou a lýtkách, rubová strana)

Symetrické díry a stopy po požáru v zámecké kapli v Chambéry v roce 1532, kde bylo plátno uchováváno

Stopy po dřítkách (na zádech)

Mikroskopický snímek Turínského plátna

Kresba vykazuje identický vzorek tkaniny

VZOREK

Sbírka kreseb a rukopisů ze 12. a 13. století známá jako Prayův kodex obsahuje scénu ukládání Krista do hrobu. Dokument se v současnosti nachází v Národním muzeu v Budapešti (podle Wikipedie v Széchenyiho národní knihovně v Budapešti http://cs.wikipedia.org/wiki/Tur%C3%ADnsk%C3%A9_pl%C3%A1tno, pozn. Renata Hanušová).

TVÁŘ

Až teprve na negativu první fotografie plátna z roku 1898 bylo možné zřetelně rozpoznat obličej. „Hledím do tváře Pána“, měl tehdy vyslovit fotograf Secondo Pia.

Svět zázraků 59 4/13

Válka až do hor Kampánie nedorazila; teror řádící ve světě za silné zdi kláštera nepronikl. K bratrům v opatství zvuky bomb nedoléhaly. A také neměli tušení o ohrožené relikvii uschované v jejich kostele – před Adolfem Hitlerem, který ji nechal hledat po celé Itálii. Nejsvětější památka křesťanů do rukou bezbožného diktátora padnout nesměla. Turínské plátno se záhadným obtiskem – dle mínění mnoha duchovních – tváře ukřižovaného Ježíše Krista, bylo mezi lety 1939 a 1945 uloženo pod oltářem Svatyně Panny Marie (Santuario di Santa Maria di Montevergine) na jihu Itálie. Knihovník kláštera, Otec Benediktýnů Andrea Davide Cardin, odhalil tuto epizodu z Druhé světové války až po několika desítkách let. Vyplývá z ní síla přitažlivosti plátna. Je ale fascinace tímto kusem látky opodstatněná? Obsahuje skutečně obtisk tváře Ježíše Krista? A pokud ano, jak se na ní ocitl? Díky hledání odpovědí na tyto otázky se lněný pás o rozměrech 4,36 x 1,1 metrů stal nejdůkladněji zkoumaným solitérním objektem na světě. Bádání již bylo věnováno více než 100 000 hodin práce vědců.

JE TURÍNSKÉ PLÁTNO DOKONALÝM STŘEDOVĚKÝM FALZIFIKÁTEM?

Plátno je dnes uloženo v trezoru naplněném vzácným plynem argonem v bazilice sv. Jana Křtitele (Basilika San Giovanni Battista) v Turíně; veřejnosti je zpřístupňováno sporadicky; naposledy je za neprůstředným sklem shlédl v roce 2010 milión poutníků. Další výstava se dle plánu má konat v roce 2025. V roce 2010 vyjádřil sám papež Benedikt XVI. úctu této křesťanské relikvii, která rovnou měrou fascinuje celý svět a zároveň je stejně tak zpochybňována. Její historickou pravost Vatikán oficiálně nikdy neuznal. „Plátno hovoří krví, a krev je život“, prohlásil Benedikt šifrou – a neztratil ani hlásek o sporu a pochybách, které plátno po staletí vyvolává.

SMUTEK NA VELKÝ PÁTEK

Ukládání Ježíše Krista do hrobu, jak je v roce 1901 pro kostel sv. Foillana v německém městě Aachen namaloval August Brandis. Ráno na Velikonoční neděli naleznou apoštolové v prázdném hrobě pouze plátno. Jedná se o Turínské?

Jednotný není odborný svět ani ohledně stáří plátna. V roce 1988 zkoumaly tkaninu na sobě vzájemně nezávisle tři laboratoře, v Oxfordu, v Curychu a v Arizoně, takzvanou radiokarbonovou metodou, analýzou izotopů. Vatikán léta diskutoval, zda k výzkumu vůbec udělit svolení. Z plátna totiž musel být ustřížen vzorek, který byl nenávratně zničen. Papež Jan Pavel II. ale vědeckou analýzu umožnil. Stáří organických látek se zjišťuje součtem atomů uhlíku – 14 (^{14}C). Pozadí: Pokud organismus odumře – v případě lněné textilie rostlina lnu -, rozpadne se v ní uhlík-14. Stáří tak může být zjištěno na základě koncentrace ^{14}C . Látka proto musela být spálena. Vzorek plátna o velikosti sedmkrát jeden centimetr byl rozdělen a předán třem výše zmíněným institutům. Ty na sobě nezávisle shodně zjistily, že plátno musí pocházet z doby mezi rokem 1260 a 1390 – tedy z období více než 1000 let po Kristově smrti. Je tedy relikvie pouze středověkým falzifikátem? Jak je ale možné, že se s detailně přesnou kresbu plátna setkáváme v Prayově kodexu, sbírce křesťanských kreseb, která doložitelně vznikla již v roce 1192? A dle výpovědi účastníka křížové výpravy mělo být plátno viděno již v roce 1202 v Cařihradu? Přivezl je z křížové výpravy do Francie on sám?

MOHOU SE TŘI INSTITUTY MÝLIT TAK JEDNOTNĚ?

Dalším doplňujícím kamínkem mozaiky příběhu je skutečnost, kdy jeden z potomků, rytíř Geoffroy de Charny, krátce po smrti jmenovaného křížáka nechal plátno v roce 1357 prvně vystavit ve svém věnném kostele v Lirey ve francouzské Champagne – a až do své smrti tajil, jak se k němu dostalo. O 100 let později připadla textilie Domu Savojských, pozdějším králům Itálie, kteří je v roce 1578 přivezli do Turína a věnovali církevnímu státu.

Dle současného úsudku mnoha expertů mohla ale být analýza z roku 1988 ovlivněna znečištěními, ke kterým došlo během staletí po smrti Krista – nebo byla zkoumána část látky, kterou vyspravily díry v plátně po požáru řádové sestry až v 16. století. Dokonce sám vedoucí laboratoře v Oxfordu, kde byla látka zkoumána, připustil, že výsledky analýzy nejsou důkazem vlastního stáří plátna.

Stopy pylu zjištěné ve tkanině každopádně dokazují, že látka pochází z okolí Jeruzaléma. Také struktura tkaniny odpovídá technice tkaní rozšířené v 1. století v Judeji. Jedná se tedy přece jen o plátno, které zakoupil bohatý židovský obchodník Josef Arimatejský, aby do něj zahalil tělo Kristovo?

JAK SE OCITNE OBRAZ ČLOVĚKA NA LNĚNÉM PLÁTNĚ?

Ještě více než stáří zaměstnává vědce to, co je na plátně k vidění. Doposud nedokázal nikdo objasnit, jak subtilní obtisk tváře a těla člověka na plátně vznikl. Když v roce 1898 vyvíjel fotograf Secondo Pia první fotografii plátna, vyděsil se: „Pohlížím do tváře Pána“, měl přitom vyslovit. Na negativu zřetelně rozeznal kontury tváře – Ježíše Krista? Snímek rozkryl největší tajemství plátna. To, co se v originále jeví jako neuspořádané skvrny a čáry, se na destičce negativu vyjevilo jako vyobrazení muže středního věku vysokého 1,80 metrů.

Nyní dávalo rozvrstvení krevních skvrn smysl: Hlava (po trnové koruně), hrud' (po ráně kopím), ruce a nohy (díky ranám po hřebec) – na všech částech těla, kde byl Ježíš Nazaretský zraněn. Jak ale dojde k obtisku člověka na textilií? Byl na plátno někým namalován? Jisté je: Skvrny jsou způsobeny lidskou krví a na tkaninu nebyly naneseny cíleně. Zjištěny byly totiž i stopy bezbarvého krevního séra. Žádný středověký falzifikátor by tuto látku diagnostikovatelnou až po několika stech letech díky objevu ultrafialové fotografie na

plátno nanést nemohl. Nikdo také nemohl vědět, že se palce Římány ukřižovaných vždy uložily do dlaně – jak je z Turínské relikvie zcela zřejmé. Teorii, že plátno pomaloval nějaký malíř, je možno zcela vyloučit. Nevykazuje jakékoliv stopy barvy.

Dle Guilia Fantiho, profesora techniky termomechanických měření v Padově, vznikly matné kontury následkem záření. To ale nevycházelo z mrtvého těla. „Pokud je nám známo, mrtvé tělo nedokáže vyprodukovat energii nezbytnou k přenosu obrazu na lněné tkanivo“, vysvětluje vědec. Profesor se kloní k teorii korónového výboje. V přírodě k tomuto jevu dochází při výskytu tzv. Eliášova světla. Jedná se o elektrický výboj v atmosféře, kdy nastává obdobný efekt, jakým je způsobena polární záře. Následkem takového výboje je dále také teplo, ozón a ultrafialové světlo. Na látkách se může projevit jako stopy stárnutí formou změny zbarvení. U Turínského plátna by tak jednoduše došlo k expozici a jednalo by se o historicky první fotografii.

KONEČNĚ JASNO?

V roce 1988 zkoumají tři na sobě vzájemně nezávislé instituce ústřížek plátna o rozměrech sedmkrát jeden centimetrů. Výsledek je jednoznačný: Tkanina pochází ze 13. nebo 14. století.

ELEKTRICKÝ VÝBOJ NEBO PŘECE JEN POUHÁ KUCHYŇSKÁ CHEMIE?

Ray Regers, chemik z USA, byl jedním z prvních, komu bylo dovoleno plátno zkoumat. Krátce před svou smrtí v roce 2005 došel k závěru, že ke změnám zbarvení látky došlo díky takzvané Maillardově reakci. Ta je doposud známa především z kuchyně. Popisuje jev, jehož důsledkem je typické aroma a zbarvení při restování a pečení. Historik umění Thomas de Wesselow, který tajemství Turínského plátna dlouhá léta zkoumal, se Maillardovou reakcí intenzívně zabýval. Věnuje se jí rovněž ve své právě vydané knize „Turínské plátno“. V případě světově proslulé relikvie mohla Maillardova reakce proběhnout takto: Sacharidy na povrchu plátna reagovaly s deriváty čpavku z těla zemřelého a způsobily tak nahnědlé zbarvení. Thomas de Wesselow považuje tuto teorii za nejlogičtější vysvětlení. Zda má zobrazení na plátně na svědomí fyzika, či chemie, musí vyplynout ze samotných analýz tkaniny. De Wesselow má ale jasno v základní otázce: U kontur na relikvii se skutečně jedná o zobrazení Ježíše. Při zvážení veškerých poznatků o plátně, „musí se týkat muže, který byl ukřižován dle římské tradice, korunován trny, pohřben jako Žid – a jehož tělo bylo vyňato z pohřebního plátna, ještě než se začalo rozkládat. Jediný, s kým se toto vše v dějinách pojí, je Ježíš z Nazaretu.“

Herbert Kistler/Thomas Jordan

NABÍDKA KNIHY

TURÍNSKÉ PLÁTNO a Tajemství zmrtvýchvstání
Thomas de Wesselow (C.Bertelsmann, 22,99 EUR)

FOTOGRAFIE: Mitsuyoshi Tatematsu, Corbis (3), Animal Press (3), National Geographic Stock (2), Fotofinder, Sol90images

